
Є. В. Ткаченко, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права Ук-
раїни Національного університету «Юри-
дична академія України імені Ярослава
Мудрого»

Форми участі населення у контролі за владою

*Стаття присвячена дослідженню такої правової категорії, як конт-
роль за владою та форми його здійснення у демократичному суспільстві.
У роботі розглянуто питання значення громадського контролю за владою
в умовах конституційної держави, наведено та проаналізовано основні
форми контролю за владою. У роботі наголошується, що громадський
контроль – це здійснювана в особливому процедурному порядку діяльність
спеціальних суб'єктів (органів державної влади, інститутів громадян-
ського суспільства, окремих громадян) щодо перевірки, оцінки якості
державного управління, дотримання прав і свобод людини на предмет
відповідності конституційним вимогам реалізації своїх повноважень
в межах Конституції та законів України.*

Ключові слова: публічна влада, конституційна держава, демократія,
контроль за владою, форми контролю за владою.

У сучасних умовах становлення суверенної та демокра-
тичної держави, в умовах трансформації державного ладу все
більшого значення набувають контрольно-наглядові меха-
нізми. Адже контрольна та наглядова форми юридичної ді-
яльності сприяють динамічному перетворенню України на

демократичну та правову державу, є факторами становлення громадянського суспільства.

Метою статті є дослідження такої правової категорії, як контроль за владою та форми його здійснення у демократичному суспільстві. У роботі розглянуто значення громадського контролю за владою в умовах конституційної держави, наведено та проаналізовано основні форми контролю за владою.

Вважаємо, що конституційну систему контролю за владою слід розглядати у двох аспектах – вузькому і широкому. У вузькому розумінні конституційна система контролю в Україні – безпосередньо передбачена Конституцією України та законами України система розподілу контрольних повноважень між конституційними органами державної влади. У широкому розумінні конституційна система контролю включає не лише можливості здійснення контрольних повноважень вищими органами публічної влади, а й можливості реалізації контролю (квазіконтролю) з боку народу, інститутів громадянського суспільства та окремих громадян. Тобто контроль за владою передбачає два різних рівні дій: з одного боку, дії самої державної влади, з другого боку – дії, що є проявом громадянської активності.

До першої групи можна віднести способи внутрішнього контролю, що здійснюється з різним ступенем концентрації або деконцентрації. На думку Д. Валадеса, найбільшого ступеня концентрації досягають способи контролю, що реалізуються в межах одного і того ж органу; до меншого ступеня концентрації доходять способи контролю, що практикуються між органами держави [2, с. 11–18]. Способи зовнішнього контролю передбачають втручання представників суспільства, якими є засоби комунікації, громадянські організації та виборці. Наприклад, участь виборців у контролі за владою здійснюється через вибори та референдуми.

На центральному рівні реалізації публічної влади найбільш ефективним є внутрішній контроль, що здійснюється в межах державного механізму через систему стримувань і противаг. Адже в умовах «неукріпленої» демократії «робота» цієї системи може «давати збої» і тому завжди високою є імовірність повер-

нення до авторитаризму, який, до речі, може підтримуватися більшістю населення. Як пише з цього приводу Є. Ясін, для бідних, які становлять більшість населення у країнах, що розвиваються, засоби існування важливіші за громадянські права і вони навряд чи будуть відстоювати свої свободи. Водночас надання прав та свобод великій кількості бідних, які не навчені соціальною практикою відповідальній поведінці, може призводити тільки до безладдя, до появи на політичній арені демагогів, які, використовуючи демократію, можуть запевнити людей, що порядок краще свободи і саме він як національний лідер може врятувати країну. У результаті такий лідер через вільні вибори отримує владу, щоб ніколи з нею не розлучитися [20, с. 25].

Сутність громадського контролю за владою полягає в діяльності громадянського суспільства щодо встановлення основних напрямів внутрішньої та зовнішньої політики держави, контролю та спрямування процесу її реалізації, участі у вирішенні всіх найважливіших питань на будь-якому рівні управління та реальному впливі на владні рішення. Саме сильне громадянське суспільство, а не держава є гарантом становлення та розвитку демократичних інституцій. Перша і основна функція громадянського суспільства, пише Л. Даймонд, – забезпечувати основу для обмеження державної влади, а отже, для контролю за державою з боку суспільства, а значить, для демократичних політичних інститутів як найбільш ефективного засобу такого контролю. Ця функція має два напрями: а) перевіряти і стримувати дії владних структур демократичних держав і б) демократизувати авторитарні режими [3]. Ще на один напрям указує Є. Захаров – діяльність громадянського суспільства щодо контролю за владою, спрямована на захист і забезпечення прав і законних інтересів людини та фундаментальних свобод і на повагу до них [4].

Головною особливістю громадського контролю є те, що діяльність громадських контролюючих органів назвати контролем можна тільки із деякими застереженнями, оскільки в роботі багатьох із них відсутні обов'язкові ознаки контролю – право втручатися в оперативну діяльність того, кого контролю-

ють, та право самостійно притягувати винних до юридичної відповідальності. Тому громадський контроль за владою можна назвати або опосередкованим контролем, або квазіконтролем. Суб'єктами безпосереднього або внутрішнього контролю за владою є народ, територіальні громади, політичні партії, громадсько-політичні рухи, громадські правозахисні організації, інші об'єднання громадян, громадяни, іноземці та особи без громадянства.

Безпосередній контроль народу за публічною владою реалізується через різноманітні інститути прямої демократії, а саме: всенародні голосування (референдуми, плебісцити); громадські (народні, місцеві) обговорення проектів законів, рішень органів державної влади та управління; сходи і збори громадян за місцем їх проживання; громадянські ініціативи; громадські експертизи; акти громадянської непокори (політичні страйки, пікетування тощо).

Як показує сучасна історія трансформації політичних режимів постсоціалістичних країн, мирні акти громадянської непокори можуть стати найбільш ефективними засобами боротьби з авторитарними та тоталітарними режимами. Формами громадської непокори можуть бути страйки, бойкоти, масові демонстрації, публічні звернення тощо. Громадянська непокора може бути реакцією як на недоліки в обсязі та якості демократичних процедур у відповідній політичній системі, так і на обмеження особистих прав і свобод людини чи прав меншості з боку більшості. Крім того, підставою для проявів громадянської непокори є невідповідність дій чи рішень органів публічної влади, інших суб'єктів громадянського суспільства принципам справедливості [6, с. 214–215]. Так, на думку Д. Шарпа, ненасильницькі акти непокори громадян є найбільш дієвими засобами боротьби з диктатурою. Він зазначає, що успіх боротьби з диктатурою потребує, щоб відмова від співпраці та акції непокори скоротили та перекрили джерела сили режиму. На стадії виборчого опору розвиток автономних (соціальних, економічних, політичних та культурних) інституцій поступово розширює «демократичний простір» та звужує контроль диктатури. У міру зміцнення громадських інституцій, які ведуть

боротьбу з диктатурою, люди послідовно будують незалежне суспільство, незважаючи на думку диктатора, за межами його контролю. Якщо диктатура існує для того, щоб зупинити «ескалацію свободи», можна застосувати ненасильницьку боротьбу для захисту простору, що є вже завойованим. Саме союз опору та «будівництва» може привести до реальної свободи та встановлення демократичної системи [19, с. 66–67].

Легітимація рішень державної влади можлива лише за умов, якщо закони та інші акти органів влади виражають волю народу, а це, у свою чергу, передбачає його активну участь у правовому та політичному житті держави. Як слушно зауважує Ю. Габермас, «сучасний правовий устрій може бути легітимним, тільки якщо він базується на ідеї самовизначення: громадяни завжди мають бути здатними вважати себе творцями закону, об'єктом дії якого вони є» [17, с. 115]. Однією з таких форм легітимації законодавчих актів є всенародні обговорення. За радянських часів вони знайшли широке застосування, коли на всенародне обговорення виносилися: проекти Конституції СРСР 1936 р. (у результаті якого до її тексту було внесено 47 поправок стосовно 32 статей), Конституції СРСР 1977 р. (у цьому всенародному обговоренні, яке проводилося протягом чотирьох місяців, узяли участь 140 млн, тобто 4/5 дорослого населення країни), сімейних кодексів, законів про землекористування та землеустрій, про державні пенсії, з питань народної освіти тощо [5, с. 16–32].

Прикладом проведення цього інституту безпосередньої демократії в незалежній Україні є всенародне обговорення у 1992 р. проекту Конституції України. У цьому заході взяли участь близько 200 тис. громадян, 134 місцевих Ради різного рівня, 118 об'єднань громадян і близько 3 тис. трудових колективів, наукових та навчальних закладів. За даними робочої групи, було внесено 47 320 пропозицій та зауважень, з них 6 тис. було враховано [10].

Однією з форм контролю за владою з боку громадянського суспільства є громадська експертиза. У нашій державі юридичне визначення цього інституту, порядок сприяння проведенню експертиз та розгляду органами виконавчої влади закріплено

у постанові Кабінету Міністрів України № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» від 5 листопада 2008 р. У нормативному акті громадська експертиза визначається як складова механізму демократичного управління державою, яка передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх урахування органами виконавчої влади у своїй роботі. Пропозиції, підготовлені інститутом громадянського суспільства (громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства) за результатами проведеної громадської експертизи, ураховуються органом виконавчої влади під час підготовки програм соціально-економічного розвитку, державних цільових та регіональних програм, формування бюджетів відповідного рівня, вирішення питань поточної діяльності [12].

Деякі вчені пропонують утворювати організації-посередники між громадянським суспільством та владою. На думку П. Розанвалона, ключовим інститутом, здатним зв'язати потрібні функції волевиявлення, представництва і посередництва, може бути так звана публічна комісія. Її роль полягає у тому, щоб фіксувати потреби й запити, уточнювати аналізи, запроваджувати дебати, окреслювати умови можливих рішень. Вона може існувати в різних формах – від журі громадян до спеціалізованих генеральних штатів, від відкритих для широкого загалу форумів до більш обмежених груп експертів [13, с. 257].

Сучасні інформаційні та комунікаційні технології дають можливість органам публічної влади широко залучати громадськість до обговорення проблем та прийняття рішень. Адже громадяни можуть допомогти у зборі даних, їх обробці, оцінці щодо контрольних даних, прийнятті рішень та їх ефективності. Використання таких інтернет-технологій при взаємодії гро-

мадян і влади прийнято називати «відкритий уряд». Б. Новек у своїй роботі «Wiki-правительство», розкриваючи питання, яким чином технології можуть допомогти владі стати більш ефективною, співпрацюючи з громадськістю, наводить приклад громадського журі у Данії. Конференції з досягнення консенсусу використовуються для аналізу масштабних та складних проблем. Методика передбачає скликання фокус-групи, котра складається приблизно з 16 осіб з числа зацікавлених громадських представників. Люди знайомляться з основною інформацією і проводять зустрічі з професійними експертами. За результатами роботи учасники конференції пишуть меморандуми, які опубліковуються і передаються у парламент. На думку Б. Новек, такий досвід має перспективу використання і за допомогою сучасних інформаційних технологій [9, с. 209–210].

Вважаємо, що поширення такого співробітництва громадськості і публічної влади підніме на більш високий щабель систему управління.

Історія свідчить (доказує, доводить), що надмірна централізація призводить до поганого управління, корупції, економічної стагнації та в кінцевому підсумку до занепаду держави (практично (майже) жодною країною не можна ефективно управляти із центру).

Як пише з цього приводу А. де Токвіль, центральна влада, хоч якою освіченою та досвідченою вона представлялася, не може одна охопити всі сфери життя великого народу. Вона не може цього зробити, що подібне завдання перевершує всі межі людських можливостей. Коли така влада прагне тільки власними силами створити і привести в дію незліченну безліч різних суспільних механізмів, вона повинна або задовольнятися вельми неповними результатами, або її зусилля будуть просто марними. Дійсно, в умовах централізації легко вдається досягти якоїсь одноманітності зовнішніх проявів людської активності, що приводить людей до задоволення цією однаковістю як такою, незалежно від того, чого вона стосується. Це нагадує прочан, які поклоняються зображенню Божому, забуваючи про Нього самого. Централізація надає видимість упорядкованості в повсякденних справах, за неї можна вміло і докладно керува-

ти діяльністю поліції, що охороняє суспільство, припиняти невеликі заворушення і незначні правопорушення, підтримувати суспільство в якомусь статус-кво, що, по суті, не є ні занепадом, ні прогресом, підтримувати в суспільному організмі свого роду адміністративну дрімоту, яку правителі зазвичай люблять називати «належним порядком» і «громадським спокоєм». Одне слово, централізація є чудовим гальмом у будь-яких починаннях, а не стимулом для їх здійснення. Коли ж виникає необхідність привести в рух глибинні сили суспільства або ж різко прискорити його розвиток, централізована влада негайно втрачає всяку силу. Як тільки їй для проведення будь-яких заходів стає необхідна підтримка громадян, усе, на диво, виявляє слабкість цього гігантського механізму, який водночас стає абсолютно неспроможним [18, с. 86].

Стосовно проблеми децентралізації влади Дж. Стігліц підкреслює, що «характерні риси сильної держави – той факт, що її діяльність охоплює всіх громадян, а також обов'язковий характер її рішень – одночасно є і його головним недоліком, оскільки помилки, які були допущені в умовах централізованої влади, призводять до більш катастрофічних наслідків, ніж ті помилки у суспільстві, де процес прийняття рішень є децентралізованим» [16].

Саме реальне та сильне місцеве самоврядування є одним з основних засобів децентралізації влади та тим необхідним механізмом, який своєю легітимною діяльністю здатний обмежити сваволлю з боку центральної влади. Ось чому цей інститут публічної влади називають необхідним елементом демократичної держави. Дійсно приклади демократичних країн із сильним самоврядуванням свідчать, що саме місцеві органи влади найбільш ефективно «забезпечують такі суспільні блага, як шкільна освіта, охорона здоров'я та місцева інфраструктура (дороги та водопостачання, каналізація та інші системи)» [15, с. 305].

Сучасні тенденції розвитку демократичних країн характеризуються процесами широкої децентралізації та деконцентрації публічної влади¹. Тобто саме передача широкого кола пов-

¹ Розширення повноважень автономій у деяких країнах призвело до того, що їх влада ставить питання про незалежність відповідних утворень (Каталонія в Іспанії, Шотландія у Великобританії).

новажень щодо вирішення місцевих питань від центральної влади до місцевого самоврядування дозволяє демократичним країнам уникнути надмірної концентрації влади та перевантаження центрального уряду проблемами територіальних громад. Завдяки деконцентрації механізм управління сучасною державою більше набуває «людського обличчя», що сприяє подоланню відчуження особи від держави, зближенню останньої з громадянським суспільством [14, с. 273].

Крім того, місцеве самоврядування дає можливість інтегрувати в процес управління локальні еліти, вводить діяльність останніх у конструктивне, конституційне русло, залучаючи їх до реалізації загальнонаціонального політичного курсу на місцях. Партійний склад місцевих рад може значно відрізнитися від складу парламенту і уряду, і це, розширюючи загальний спектр політичних сил у країні, дає своєрідну компенсацію тим партіям, соціальним та етнічним групам, які не представлені на центральному рівні [14, с. 274]. Як зауважує В. Остром, «доброю основою для розуміння суперечливого характеру політичних взаємин, а також оволодіння мистецтвом врегулювати свої відносини з іншими людьми в конфліктній ситуації може стати досвід участі в управлінні на місцевому рівні» [11, с. 153].

Наведені аргументи показують, що найбільш ефективно безпосередня взаємодія людей та публічної влади та громадський контроль за владою здійснюються в умовах децентралізації влади на рівні місцевого самоврядування. Згідно із законодавством України основними формами такого безпосереднього впливу на владу є місцеві вибори, місцеві референдуми, загальні збори громадян, місцеві ініціативи та громадські обговорення.

На жаль, в Україні участь у місцевому самоврядуванні переважної більшості населення зводиться лише до участі у виборах органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Щодо місцевих референдумів, то приклади їх проведення в нашій державі показують, що навіть за двадцять один рік незалежної національної державності цей інститут місцевої демократії не став реальним і дієвим механізмом прийняття легітимних рішень з питань місцевого значення. Так, за дослідженнями

в Україні станом на 2009 р. було проведено лише 150 місцевих референдумів [8, с. 14]: 55 – з питань адміністративно-територіального устрою; 36 – з питань зміни назви населеного пункту; 34 – з інституційних питань, включаючи дострокове припинення повноважень представницьких органів місцевого самоврядування; 12 – з питань благоустрою населених пунктів; 12 – із земельних питань; 9 – з інших питань.

Інші ж указані форми участі населення у місцевому самоврядуванні фактично не застосовуються або ж використовуються «під егідою» муніципальних органів. Дослідники муніципального права пояснюють, що гальмування в Україні процесу розвитку місцевого самоврядування значною мірою визначається психологічним аспектом: неготовністю значної частини чиновників та громадян до сприйняття таких основних принципів, як його правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності й автономності у вирішенні всіх питань місцевого життя. Після десятиліть панування тоталітарного режиму населення України ще не набуло навичок, менталітету свідомого суб'єкта місцевого самоврядування [7, с. 187].

Щодо контролю за владою з боку громадських організацій, то особливе місце у контрольно-наглядovому процесі займають правозахисні організації. На думку Є. Захарова, правозахисні організації – типовий продукт розвиненого громадянського суспільства, їх головна функція – контроль над діями (або боротьба з бездіяльністю) державного апарату щодо реалізації, забезпечення та захисту прав людини. Вони мають захищати свободу людини, її право «вільно чинити власною долею» від держави, яка постійно порушує це право. Утім будь-яке право людини є одночасно обов'язком держави поважати це право, забезпечувати його реалізацію і знімати його порушення, і цей обов'язок держави ст. 3 Конституції навіть проголосила головним. Тому правозахисні організації мають допомагати та сприяти державі в здійсненні цього обов'язку [4]. Зібрані неурядовими організаціями факти порушення прав та законних інтересів людей та факти порушення норм об'єктивного права, надані національним та міжнародним органам, дозволяють таким органам своєчасно реагувати на порушення, що сприяє зміцненню режиму поваги до прав людини [1, с. 310].

Таким чином, контроль суспільства над державою – це здійснювана в особливому процедурному порядку діяльність спеціальних суб'єктів (органів державної влади, інститутів громадянського суспільства, окремих громадян) щодо перевірки, оцінки якості державного управління, дотримання прав і свобод людини на відповідність конституційним вимогам реалізації своїх повноважень у межах Конституції та законів України.

Список використаних джерел

1. Автономов, А. С. Права человека, правозащитная и правоохранительная деятельность [Текст] : науч. изд. / А. С. Автономов. – М. : Фонд «Либеральная миссия» : Новое лит. обозрение, 2009. – 448 с.
2. Валадес, Д. Контроль над властью [Текст] / Д. Валадес. – М. : Идея-Пресс, 2006. – 248 с.
3. Даймонд, Л. В напрямку демократичної консолідації [Текст] / Л. Даймонд // Даймонд Л., Платтнер М. Ф. Глобальне відродження демократії. – Л. : Ахілл, 2004. – С. 292.
4. Захаров, Є. Громадський контроль і права людини [Електронний ресурс] / Є. Захаров. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/ru/index.php?id=1261552395>.
5. Зенин, С. С. Конституционно-правовое регулирование публичных слушаний в Российской Федерации [Текст] / С. С. Зенин. – М. : Юрлитинформ, 2012. – 144 с.
6. Любченко, П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства [Текст] : монографія / П. М. Любченко. – Х. : Одиссей, 2006. – 352 с.
7. Любченко, П. М. Муніципальне право України [Текст] : навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х. : ФІНН, 2012. – 496 с.
8. Місцеві референдуми в Україні: теоретичні та нормопроектні аспекти [Текст] : матеріали «круглого столу», 23 лип. 2009 р., м. Київ / передм. М. В. Оніщука ; упоряд. : С. І. Пиняк, Ю. П. Гарбуз, Г. С. Степанян. – К. : СПД Москаленко О. М., 2009. – 60 с.
9. Новек, Б. «Wiki-правительство: Как технологи могут сделать власть лучше, демократию – сильнее, а граждан – влиятельнее [Текст] / Б. Новек. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 290 с.
10. Орзих, М. Ф. Конституционная реформа в Украине [Текст] : учеб. пособие / М. Ф. Орзих. – Одесса : Юрид. л-ра, 2003. – 128 с.
11. Остром, Винсент. Смысл американского федерализма. Что такое самоуправляющееся общество [Текст] : пер. с англ. / Винсент Остром ; предисл. А. Оболонского. – М. : Арена, 1993. – 320 с.
12. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади [Текст] : постанова

- Каб. Міністрів України від 5 листоп. 2008 р. № 976 // Офіц. вісн. України. — 2008. — № 86. — Ст. 2889.
13. Розанвалон, П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність [Текст] / П. Розанвалон ; пер. з фр. Євгена Марічева. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. — 280 с.
 14. Российское народовластие: развитие, современные тенденции и противоречия [Текст] / под общ. ред. А. В. Иванченко. — М. : Новое изд-во, 2005. — 368 с.
 15. Сакс, Д. Цена цивилизации [Текст] / Д. Сакс. — М. : Изд-во Ин-та Гайдара, 2012. — 350 с.
 16. Стиглиц, Дж. Экономика государственного сектора [Текст] / Дж. Стиглиц. — М. : МГУ : Инфра-М, 1997. — 720 с.
 17. Таманага, Б. Верховенство права: історія, політика, теорія [Текст] / Б. Таманага. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. — 208 с.
 18. Токвиль, А. де. Демократия в Америке [Текст] : пер. с фр. / А. де Токвиль. — М. : Прогресс, 1992. — 554 с.
 19. Шарп, Д. От диктатуры к демократии: стратегия и тактика освобождения [Текст] / Д. Шарп. — М. : Новое изд-во, 2012. — 84 с.
 20. Ясин, Е. Приживется ли демократия в России [Текст] / Е. Ясин. — 2-е изд., испр. — М. : Новое изд-во, 2006. — 384 с.

Стаття надійшла 12 серпня 2013 р.

Е. В. Ткаченко

Формы участия населения в контроле за властью

Статья посвящена исследованию такой правовой категории, как контроль за властью и его значение в демократическом обществе. В работе рассмотрены функции конституционного государства, приведены и проанализированы основные принципы демократического государства, устанавливается значение контроля за властью на пути демократической трансформации государства.

Сущность общественного контроля за властью заключается в деятельности гражданского общества по установлению основных направлений внутренней и внешней политики государства, контроля, участия в решении всех важнейших вопросов на любом уровне управления и реальном влиянии на властные решения. Именно сильное гражданское общество, а не государство является гарантом становления и развития демократических институтов.

Ключевые слова: *публичная власть, конституционное государство, демократия, контроль за властью, формы контроля за властью.*

Е. В. Tkachenko

Forms of popular participation in the control of the government

The article deals with a legal category as the control of the government and its importance in a democratic society. The paper discusses the function of the constitutional state, are presented and analyzed the basic principles of a democratic state, is set to control the power of the democratic transformation of the state.

The constitutional system of control of power should be viewed in two ways broad and narrow. In a narrow sense, the constitutional system of control in Ukraine is directly provided by the Constitution of Ukraine and laws of Ukraine's system of distribution of powers between constitutional control by public authorities. In a broad sense, constitutional control system includes not only the features of the supervisory authority of higher public authorities, but also the feasibility of controls by the people, civil society and individual citizens. There is control of power provides two different levels of action on the one hand, an action that uses the power of the state itself, on the other hand, the action is an expression of civic engagement.

The essence of public control over the power lies in the activities of civil society to establish a domestic and foreign policy, supervision, participation in all major issues at all levels of management and the real impact on the power solutions. It was a strong civil society, not the state, is the guarantor of the formation and development of democratic institutions. The main feature of social control is that of controlling the activities of public authorities control can only be called with a considerable degree of conditionality, as in the work of many of them are no mandatory attributes of control – the right to interfere in the operational activities under control, and the right to bring the perpetrators to legal liability. Therefore, public control over the authorities can call or indirect control.

The subjects of direct or internal control over power is the people, the territorial communities, political parties, socio-political movements, human rights organizations, other associations of citizens, citizens, foreigners and stateless persons.

As the modern history of the transformation of the political regimes in the post-socialist countries shows, that the peaceful civil disobedience may be the most effective means to deal with authoritarian and totalitarian regimes. Forms of civil disobedience could be strikes, boycotts, mass demonstrations, public access, and the like.

It is noted that current trends in the development of democratic countries are characterized by a broad process of decentralization and deconcentration of public power. That is, the transmission of a wide range of powers to address local issues from the central government to local government allows democracies to avoid excessive concentration of power and restart the central government's problems of local communities. It is a real and strong local self-government is one of the main means of decentralization of power and that the necessary mechanism that their legitimate activities may limit the absoluteness of the central government.

Keywords: *public authority, konstitutional state, democracy, control of power, forms of control over the government.*